

Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо регулювання праці домашніх працівників № 5695-1 (дата реєстрації від 09.07.2021 року)

Суб'єкт законодавчої ініціативи:

Народний депутат України

Ініціатори законопроекту:

Абрамович Ігор Олександрович (IX скликання)

Плачкова Тетяна Михайлівна (IX скликання)

Висновок:

Гендерно-чутливий

Опис законопроекту.

Проект закону №5695-1 є альтернативним до законопроекту № 5695, пропонує нормативно врегулювати працю домашніх працівників шляхом запровадження нової глави в Кодекс законів про працю України. Запропоновано визначити основні термінологічні поняття, врегулювати правовий статус домашніх працівників, встановити істотні умови трудового договору та порядок його укладання, припинення, а також врегулювати робочий час та відпочинок із запровадженням певних особливостей. Окрім того, передбачаються зміни в Закон України «Про охорону праці», Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування».

Основні положення законопроекту.

Як і законопроект № 5695, даний проект Закону передбачає введення нової глави в Кодекс законів про працю України, але під назвою «Особливості праці домашніх працівників за трудовим договором з фізичною особою роботодавцем».

Змінами нової глави XI-A пропонується:

- запровадження поняття «домашній працівник», «домашнє господарство», «домашня робота» (стаття 173-1).
- врегулювати особливості правового статусу домашніх працівників (стаття 173-2). Особливістю цієї норми є те, що домашній працівник вважається прийнятий на роботу з моменту фактичного допуску до виконання ним обов'язків домашнього працівника. *Наведене значно відрізняється від законопроекту № 5695, яким передбачено допуск працівника на роботу після укладання трудового договору.*
- визначити основні умови трудового договору, який укладається з домашнім працівником, до яких належить, поміж іншого: опис виду і характеру роботи, форми та обсяги такої праці,

стандартну тривалість робочого часу, а також процедура регулювання зміни тривалості такого часу, умови щодо забезпечення житлом і харчуванням (у разі наявності), умови щодо припинення такого договору.

- в статті 174-4 Кодексу передбачити особливості припинення трудового договору (контракту) з домашнім працівником, якою, на відмінну від законопроекту № 5696, передбачено, що про припинення трудового договору на підставі пункту 1 статті 40 Кодексу, *роботодавець повинен повідомити працівника у строк не менше ніж за 30 днів.*
- як і в законопроекті № 5695, пропонується можливість підсумкового обліку робочого часу за певний період та можливість залучення працівника до чергування.

Інші зміни, які пропонуються до запровадження у вищенаведеному Законі є аналогічними за змістом, що в в законопроекті № 5695. При цьому авторами законопроекту передбачено декілька змін в низку інших статей Кодексу законів про працю України. Зокрема, пропонується доповнити статтю 36 Кодексу законів про працю України пунктами 10, 11, якими надати можливість припинити трудові договори, за наявності таких підстав:

- смерті фізичної особи, яка використовує найману працю, в тому числі фізичної особи роботодавця, визначеної главою XI-А цього кодексу, або набрання законної сили рішенням суду про визнання такої фізичної особи безвісно відсутньою чи про оголошення її померлою.
- смерті працівника, визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим.

Статтю 41 доповнили пунктами 3-1, 3-2, якими розширити перелік підстав, за наявності яких, роботодавець матиме змогу розірвати трудовий договір з працівником за власної ініціативи. До них належить: зокрема, вчинення домашнім працівником умисних дій, які стосуються нанесення шкоди домогосподарству та відсутності працівника на роботі без поважних причин.

Наявність або відсутність положень проекту нормативно-правового акта, які не відповідають принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо регулювання праці домашніх працівників № 5695 -1 не містить положень, які не відповідають принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

Загальна кількість працівників в Україні, які надають побутові та персональні послуги в сім'ях, становить близько 162 тис. осіб. При цьому основною категорією осіб, на яких поширюватимуться запропоновані змінами, є представниці жіночої статі, оскільки, за офіційними даними Державної служби статистики України, переважну більшість домашніх працівників в Україні складають жінки, що зумовлено з-поміж іншого і стереотипами та упередженнями, які негативно впливають на закріплення таких соціальних ролей та виду діяльності в подальшому за жінками.

Відповідність Конституції України.

Відповідно до *статті 43 Конституції України* кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Тобто, право на працю передбачає рівні можливості для всіх щодо працевлаштування, отримання від держави гарантій щодо дотримання трудових прав тощо.

З аналізу статті *24 Конституції України* вбачається, що право на працю повинно бути однаково гарантоване та забезпечене як чоловікам, так і жінкам. При цьому будь-які дискримінаційні умови чи обмеження є такими, що не відповідають Конституції України.

Врегулювання на законодавчому рівні трудової діяльності домашніх працівників, які станом на сьогодні, працюють в тіні, буде відповідати вищенаведеним приписам Конституції України.

Відповідність європейським стандартам щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

Запронований законопроект № 5695-1 прийнятий на виконання *Конвенції про гідну працю домашніх працівників (№189)*, прийнятої Міжнародною організацією праці на Генеральній конференції 16 червня 2011 року. Прийняття цього документа було зумовлено тим, що домашня робота в суспільстві недооцінюється та залишається поза увагою суспільства, що пов'язано з відсутністю на законодавчому рівні держав нормативного регулювання цього напрямку роботи. Наведена Конвенція фактично містить базові нормативні основи, які стали основою для розроблення законопроекту № 5695. Так, Конвенція визначила поняття «домашньої праці», «домашнього працівника», визначила обов'язок держав, які підписали та ратифікувала конвенцію забезпечити дотримання трудових прав домашніх працівників тощо. Законопроект № 5695 прийнятий на виконання Конвенції про гідну працю домашніх працівників, а відтак відповідає її основоположним приписам.

Відповідно до статті *23 Загальної декларації з прав людини* кожна людина має право на працю, на вільний вибір роботи, на справедливі і сприятливі умови праці та на захист від безробіття. Кожна людина, без будь-якої дискримінації, має право на рівну оплату за рівну працю. Запровадження нормативного врегулювання праці домашніх працівників узгоджується з приписами статей Загальної декларації з прав людини, оскільки пропонує на законодавчому рівні легалізувати домашню працю, надає працівникам, які виконують домашню роботу можливості на рівні з іншими працівниками користуватися положеннями Кодексу законів про працю України, сприятиме забезпеченню рівних можливостей домашніх працівників поряд з іншими працівниками отримувати від держави захист своїх трудових прав.

В *п. 13 Пекінської декларації* проголошено про необхідність розширення можливостей жінок та їхня всебічна участь на основі рівності в усіх сферах життя суспільства, включаючи участь у процесі прийняття рішень і доступ до влади, мають основне значення для досягнення цілей рівності, розвитку і миру.

Враховуючи наведене, законопроект № 5695-1 відповідає всім вищенаведеним міжнародним документам, оскільки спрямований на закріплення домашньої праці як виду трудової діяльності на

законодавчому рівні та поширення на осіб, які здійснюють такий вид трудової діяльності положень Кодексу законів про працю України.

Зауваження.

1. Що стосується особливостей правового статусу домашнього працівника, то в законопроекті передбачена можливість вважати домашнього працівника таким, що прийнятий на роботу з моменту фактичного допуску до неї, без прив'язки до необхідності укладення трудового договору. Разом з тим, такий підхід містить ризики затягування самого процесу укладення трудового договору, оскільки строк протягом якого, сторони повинні укласти договір в законопроекті відсутній.
2. Як вбачається з аналізу законопроекту, в ньому відсутня окрема норма, яка врегульовує питання щодо можливого проживання домашніх працівників в домашньому господарстві. Доцільно звернути увагу на положення законопроекту № 5695, де така норма існує, що надає можливість визначити основні вимоги до такого житла, а також надати гарантії домашньому працівникові, на які останній може розраховувати, у випадку проживання в такому господарстві.
3. Законопроектом визначено поняття «домашнє господарство», під яким пропонується розуміти одну або декілька фізичних осіб, незалежно від наявності статусу суб'єкта господарювання, що використовують працю домашніх працівників, пов'язану з домашньою роботою, для власного споживання. На відмінну від законопроекту №5695, авторами законопроекту не передбачено прив'язки до таких складових як: спільне проживання, спільне господарство тощо. Однак, наведеним поняттям передбачена можливість іменувати себе як «домашнє господарство» незалежно від наявності статусу суб'єкта господарювання. Проте, у випадку наявності статусу суб'єкта господарювання не завжди можливо врегульовувати працю людей на підставі положень трудового законодавства. Зокрема, у разі наймання людей у фермерське господарство, такі правовідносини регулюються положеннями цивільного законодавства, а не Кодексом законів про працю України.

Висновок.

Законопроект має гендерно-чутливий характер, спрямований, в першу чергу, на жінок, які згідно статистики переважно виконують на платній основі обов'язки обслуговування домашнього господарства. Передбачені необхідні гарантії для сприяння збільшення офіційної зайнятості жінок та посилення їх спроможності в трудовій сфері діяльності.

Рекомендації:

1. Взяти до уваги рекомендації, зазначені у Висновку Аналітичного Центру ЮрФем до Проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо регулювання праці домашніх працівників № 5695 (дата реєстрації від 23.06.2021 року).